

Upornost vizije, pogled iz istorijskog arhiva Požarevac, Srbija

Realizacija projekata rekonstrukcije i adaptacije Postojećih arhivskih objekata i izgradnja nove zgrade Za istorijski arhiv Požarevac

JASMINA NIKOLIĆ, MRS.

Director of the Historical Archive of Požarevac, Voje Dulica 10, Požarevac, Serbia
e-mail: jasminanikolic@arhivpozarevac.org.rs; jasminaarhiv@yahoo.com

Sustained Vision, a View from the Historical Archive of Požarevac, Serbia
Implementation Project of Reconstruction and Adaptation Archival of Existing Structures a Construction of New Buildings for Historical Archive of Požarevac

ABSTRACT

This paper provides basic information on the picturesque buildings of the Historical Archives Požarevac, founded in 1948th year in order to protect archives as cultural treasures from the territory Branicevo District. The significant activity on projects of reconstruction and adaptation of existing archival facilities in the period since 1996. to 1998. and since 2005. by 2011. year and the project of building a new building for the Historical Archives of Požarevac, with the intention of informing the public of professional options for dealing with storage space and procurement of equipment in this archive Archive.

Visione sostenuta, una vista dall'Archivio storico di Požarevac, Serbia
Realizzazione del progetto di ricostruzione e adeguamento delle strutture archivistiche esistenti e costruzione di nuovi edifici per l'Archivio Storico di Požarevac

SINTESI

Questo documento fornisce informazioni di base sugli edifici artistici dell'Archivio Storico di Požarevac, fondato nel 1948 anno in cui gli archivi divengono protetti come beni culturali dal distretto del Branicevo. La rilevante attività di progetti di ricostruzione e adeguamento delle esistenti strutture di archivio si manifesta nel periodo dal 1996 al 1998 e dal 2005 fino al 2011 e il progetto di costruire un nuovo edificio per l'Archivio Storico di Požarevac, con l'intenzione di informare il pubblico delle opzioni professionali per affrontare lo spazio di archiviazione e la fornitura di attrezzature in questo Archivio.

Nepretrgan pogled, pogled iz Zgodovinskega arhiva Požarevac, Srbija
Projekt implementacije in predelave obstojećih arhivskih zgradb in izgradnja novih zgradb za Zgodovinski arhiv Požarevac

IZVLEČEK

Prispevek prinaša osnovne informacije o slikoviti zgradbi Zgodovinskega arhiva Požarevac, ustanovljenega leta 1948 z namenom zaštite arhivov kot kulturnega zaklada območja Branicevo. Predstavljena je pomembna aktivnost na projektih rekonstrukcije in predelave obstojećih arhivskih zgradb v obdobju med leti 1996 in 1998 ter 2005 do 2011. Predstavljen je tudi projekt novogradnje Zgodovinskega arhiva Požarevac z namenom obveščanja javnosti o strokovnih možnostih pridobitve skladiščnega prostora in opreme v tem arhivskem arhivu.

Upornost vizije, pogled iz istorijskog arhiva Požarevac, Srbija
Realizacija projekata rekonstrukcije i adaptacije Postojećih arhivskih objekata i izgradnja nove zgrade
Za istorijski arhiv Požarevac

ABSTRAKT

Rad daje najosnovnije i slikovite podatke o objektima Istorijskog arhiva Požarevac, osnovanog 1948. godine sa ciljem zaštite arhivske građe kao kulturnog blaga sa teritorije Branicevskog upravnog okruga. Naglašene su aktivnosti na realizaciji projekata rekonstrukcije i adaptacije postojećih arhivskih objekata u periodu od 1996. do

1998. i od 2005. do 2011. godine, kao i projekta izgradnje nove zgrade za Istorijski arhiv Požarevac, sa name-rom upoznavanja šire stručne javnosti sa načinima rešavanja smeštajnog prostora i nabavke arhivske opreme kod ovog Arhiva.

UVOD

Istorijski arhiv Požarevac u Požarevcu (Srbija) osnovan je 24. aprila 1948. godine kao Arhivsko središte¹. Od samog početka Arhiv su pratili kadrovski, materijalni i problemi nedostatka smeštajnog prostora.

Svoju kulturnu misiju Arhiv je započeo u neadekvatnim uslovima u delu zgrada Gimnazije i Gradskog muzeja². Neophodnost hitnog rešavanja problema sa smeštajem arhivske građe rešavan je na najrazličitije načine. Tako je Arhiv 1953. godine za smeštaj arhivske građe dobio prostorije Likovnog kluba, kafanu, kamenorezačku radnju, šupe, podrume, magacine i dr, da bi do kraja 1963. godine arhivska građa bila raspoređena u čak osam depoa³.

Zbog alarmantnog stanja u pogledu smeštaja arhivske građe, Grad Požarevac kao Osnivač ustanove, dodelio je Arhivu 1969. godine neadekvatnu i ruiniranu zgradu vojne kasarne površine 1100 m² (izgrađene 1887. godine)⁴.

Kako se ni posle pedeset godina nije pronašao način da se Arhiv kao ustanova od šireg društvenog značaja i arhivska građa kao najpouzdaniji svedok prošlosti zbrinu na odgovarajući način, krajem 1996. godine krenulo se u realizaciju poslova na rekonstrukciji i adaptaciji zgrade vojne kasarne u objekat arhivskog depoa. Mada se radilo o nenamenskoj zgradi (vojna kasarna), ipak su se u novom objektu stvorili uslovi za proširivanje i produbljivanje svih aktivnosti Arhiva.

U periodu od 1996. do 1998. godine izvršena je delimična unutrašnja adaptacija i privođenje nameni prostorija površine 350 m² – središnji kancelarijski prostor sa jednim depoom za smeštaj najstarije arhivske građe (19. vek), kao i spoljašnji radovi na uređenju prilaza zgradi (raščišćavanje prostora oko objekta, izgradnja prilaznog puta i trotoara sa prilaznim rampama i stepenicama, zamena krova i oluka, drvene stolarije metalnom sa zaštitnim rešetkama na citavoj zgradi)⁵.

1. Jasmina NIKOLIĆ, *Istorijat i organizacija*, u *Monografija Šezdeset godina Istorijskog arhiva Požarevac*, Požarevac 2008, p. 14.

2. *Isto*, p. 15.

3. Slobodanka CVETKOVIĆ, *Prijem arhivske građe – depo*, u *Monografija Šezdeset godina Istorijskog arhiva Požarevac*, Požarevac 2008, p. 65.

4. *Načelstvo okruga Požarevačkog 1839-1922*, Požarevac 2010, pp. 67-71; Izgradnja vojne kasarne započela je 1885. godine od strane preduzeća Petra S. Nikolajevića – Petrike, za smeštaj 8. bataljona stalnog kadra, izgradnja završena 1887. godine; služila je kao vojna kasarna za smeštaj vojske sve do 1969. godine, kada je data Istorijskom arhivu Požarevac na korišćenje.

5. ISTORIJSKI ARHIV POŽAREVAC, *U susret jubileju (pedeset godina verni čuvar pisane istorije ljudi i događaja na ovim prostorima)*, Požarevac 1997, p. 5; Slobodanka CVETKOVIĆ, *Prijem arhivske građe – depo*, u *Monografija...*, p. 69.

Jasmina NIKOLIĆ: Upornost vizije, pogled iz istorijskog arhiva Požarevac, Srbija, 193-200

1. Objekat Arhiva-depo pre rekonstrukcije 1996. godine
1. Archive Object-depo before reconstruction 1996

2. Objekat posle prve faze rekonstrukcije 1998.godine
2. Facility after the first phase of the reconstruction 1998

3. Arhivski depo pre rekonstrukcije 1996. godine
3. Archival Depot before reconstruction 1996

4. Arhivski depo posle rekonstrukcije 2002. godine
3. 4. Archival Depot after reconstruction 2002

REKONSTRUKCIJA I ADAPTACIJA OBJEKTA ARHIVSKOG DEPOA „STARA KASARNA 4“ (2005-2011. godina)

Prilikom rekonstrukcije i adaptacije zgrade stare kasarne nije se moglo uticati na kompoziciju objekta i lokaciju. Uočili smo da su neki elementi iz arhivskih standarda o zgradama ispunjeni i za sistem zaštite veoma dobri. Zgrada arhivskog depoa smeštena je u mirnoj zoni naselja, sa infrastrukturom koja može zadovoljiti sve potrebe Arhiva, na prostranom zemljištu izolovanom od saobraćajne buke i uticaja štetnih gasova, okružena zelenilom, u blizini nema industrijskih objekata. Ako se ostvari plan lokalne samopurave da kompleks u kome je smešten ovaj objekat postane novi kulturni kompleks, moglo bi se reći da je zgrada zaista smeštena na dobrom mestu.

Međutim, dostupnost zgrade korisnicima (istraživačima) kao i komunikacione veze sa drugim ustanovama kulture i uprave i bezbednost lokacije u slučaju rata i neposredne ratne opasnosti (blizina vojnih objekata Vojske Srbije), ukazuju na to da lokacija zgrade arhivskog depoa, i pored nekih elemenata koji ispunjavaju uslove za nesmetano funkcionisanje arhiva, nije dobro odabrana.

Problem prostora za smeštaj arhivske građe ostao je dugi niz godina otvoren. Sve do rekonstrukcije i adaptacije zgrade stare kasarne u objekat arhivskog depoa, prostor nije bio odgovarajući, a oprema koju je Arhiv koristio skromna i neadekvatna.

U periodu od 2005. do 2011. godine izvedeni su radovi na rekonstrukciji i adaptaciji prostora u ovom objektu arhivskog depoa „Stara kasarna – paviljon 4“, u četiri faze. U prvoj fazi izvedeni su unutrašnji građevinski radovi na površini od 750 m², u drugoj su izgrađene nove instalacije u objektu površine 1100 m² i to: elektroinstalacija, instalacija centralnog (daljinskog) grejanja sa podstanicom, gromobrnska instalacija, elektronska protivpožarna i elektronska protivprovalna instalacija sa video nadzorom, sve prema propisima arhivističke struke. U trećoj fazi izvedeni su spoljašnji građevinski radovi na objektu u celini, površine 1100 m² (izolacija zgrade od vlage i završno bojenje fasade zgrade), izgradnja nove ograde u dužini od 0,5 km i uređenje dvorišnog kompleksa oko objekata Arhiva površine oko 500 ari. U četvrtoj fazi nabavljena je oprema za arhivske depoe – standardne metalne arhivske police i regali.

Finansijska sredstva za realizaciju navedenih radova i nabavku opreme (po godinama) bila su obezbeđena kako u budžetu Grada Požarevca, tako i u budžetu Ministarstva kulture Republike Srbije. Ukupna vrednost izvedenih radova na rekonstrukciji i adaptaciji ovog objekta, u periodu od 2006. do 2011. godine, iznosi 10.933.607,00 dinara, a ukupna vrednost nabavljene arhivske opreme, u istom periodu, iznosi 6.703.314,00 dinara⁶.

Završenom rekonstrukcijom i adaptacijom stare kasarne-paviljona 4 u zgradu arhivskog depoa, Arhiv je dobio na raspolaganje 1100 m² prostora za smeštaj i zaštitu oko 5.000 dužnih metara arhivske građe. Izdvojen je kancelarijski prostor za zaposlene u depou, prostor za preuzimanje i prostor za trajno čuvanje arhivske građe. Svi depoi su opremljeni standardnim metalnim arhivskim policama, zatvorenim metalnim regalima za smeštaj crkvenih matičnih knjiga, katastarskih i raritetnih knjiga, ormarima za mikrofilmove i digitalne medije, bibliotekim policama za smeštaj arhivske biblioteke, higrometrima i termometrima. Uz elektronski protivpožarni sistem, postavljen je i odgovarajući broj aparata za suvo gašenje požara. Elektronski protivprovalni sistem sa video nadzorom pokriva sve prostorije u objektu arhivskog depoa, tako da je moguće registrovati svako kretanje i ulazak i izlazak iz arhivskih prostorija.

Projektom rekonstrukcije i adaptacije zgrade „Stara kasarna – paviljon 4“ prostor je maksimalno prilagođen novoj nameni – arhivskim depoima za smeštaj arhivske građe i obavljanje osnovne delatnosti.

5. Arhivski depo posle rekonstrukcije 2008. godine

5. Archival Depot after reconstruction 2008

6. ISTORIJSKI ARHIV POŽAREVAC, *Finansijski izveštaji po godinama*, broj: 240/1 od 27.02.2006; 232/1 od 27.02.2007; 264/1 od 28.02.2008; 266/1 od 05.03.2009; 320/1-284/1 od 24.02.2010; 285/1-238/2 od 03.03.2011; 306/1-290/2 od 12.03.2012.godine;

6. i 7. Zgrada arhivskog depoa „Stara kasarna 4“ posle završene rekonstrukcije i adaptacije, 2011. godine
6th and 7. Building archival depository “Old Barracks 4” after completion of reconstruction and renovation, 2011

REKONSTRUKCIJA I ADAPTACIJA ARHIVSKOG DEPOA „STARA KASARNA 3“ I IZGRADNJA NOVE ZGRADE

Postojeća arhivska zgrada „Stara kasarna – Paviljon 4“ nije mogla da zadovolji potrebe za smeštaj velike količine arhivske građe dospеле za preuzimanje u sedam opština Braničevskog upravnog okruga. Zbog nedostatka prostora Arhiv nije u mogućnosti da preuzme svu arhivsku građu koja je kod stvaralaca, a koja je često u neadekvatnim uslovima izložena propadanju. Tako ograničenost prostora za smeštaj i zakonska obaveza preuzimanja i zaštita te građe nametnuli su potrebu iznalaženja rešenja za ovaj problem. S tim u vezi, Istorijski arhiv i Grad Požarevac pronašli su način prevazilaženja ovog problema.

Tako je Arhivu u 2010. godini dodeljena još jedna zgrada „Stara kasarna – paviljon 3“, površine 760 m², koju je neophodno rekonstruisati i adaptirati u celini.⁷ Urađena je projektno-tehnička dokumentacija i pribavljena građevinska dozvola u 2011. godini. U okviru ovog objekta planirani su i organizovani sledeći sadržaji: depo za smeštaj arhivske građe iz 19. veka, depo za crkvene matične knjige, depo za katastar nepokretnosti, depo za mikrofilmove i digitalne medije, prostor za konzervaciju i restauraciju, prostor za magacin hemikalija i dr. Predračunska vrednost radova je 29.508.445,00 dinara⁸. Navedena sredstva su bila planirana u budžetu Grada u 2011. godini, ali nisu realizovana zbog komplikovane procedure javnih nabavki za izbor najpovoljnijeg izvođača radova. Da bi radovi na rekonstrukciji i adaptaciji ovog objekta mogli da otpočnu, potrebno je ponovo planirati sredstva u budžetu Grada kao Osnivača u 2013. godini, čime će Arhiv dobiti još 850 m² površine (u dva nivoa) za smeštaj arhivske građe.

Takođe, planirana je izgradnja nove zgrade kao veznog dela između kasarne 3 i kasarne 4, čime se postojeći objekti arhivskih depoa funkcionalno povezuju i predstavljaju jedinstvenu celinu.

7. Ovaj objekat se nalazi na istom potesu gde je objekat arhivskog depoa „Stara kasarna - Paviljon 4“.

8. ISTORIJSKI ARHIV POŽAREVAC, *Projektno-tehnička dokumentacija sa građevinskom dozvolom*, broj: 313/1 od 21.03.2011. godine, Požarevac 2011.

8. Jedinstveni (budući) arhivski kompleks Kasarna 4, vezni deo (nova zgrada) i kasarna 3 Istorijskog arhiva Požarevac
 8. Unique (future) Archive complex Barracks 4, the connecting part (new building) and three barracks Historical Archives of Požarevac

Urađena je projektno-tehnička dokumentacija i dobijena građevinska dozvola za izgradnju nove zgrade u 2010. godini, površine 840 m², spratnosti podrum, prizemlje i sprat. Zgrada je oblikovana kao moderna savremena arhitektonska tvorevina, sa organizovanim sledećim sadržajima: izložbene sale, ulazni hol, sanitarne grupe, vertikalna komunikacija – stepenište u okviru gabarita objekta, amfiteatar, čitaonica, arhivska biblioteka, centar za digitalizaciju, odgovarajući broj kancelarija, sala za sastanke, pisarnica i dr. Predračunska vrednost radova je 64.000.000,00 dinara⁹. Potrebno je planirati sredstva u budžetu Grada Požarevca i otpočeti sa radovima na izgradnji nove zgrade u cilju konačnog rešavanja višedecenijskog problema nedostatka smeštajnog prostora.

9. Depo za smeštaj arhivske građe posle rekonstrukcije 2008. godine
 9. Depot for storing archives after the reconstruction, 2008

10. Izložbena sala Arhiva (buduća)
 10. Archive exhibition hall (future)

9. ISTORIJSKI ARHIV POŽAREVAC, *Projektno-tehnička dokumentacija sa građevinskom dozvolom*, broj: 1042/1 od 31.08.2010. godine, Požarevac 2010.

11. Amfiteatar (budući)
11. Amphitheater (future)

12. Čitaonica (buduća)
12 Reading (future)

Na taj način, Istorijski arhiv Požarevac kao regionalna institucija zaštite, imaće na raspolaganju oko 3.000 m² prostora za smeštaj arhivske građe kao kulturnog blaga i obavljanje osnovne delatnosti. Posle šezdesetpet godina od osnivanja ove Ustanove u kulturi biće rešen problem nedostatka prostora i opreme, a Arhiv smešten, konačno, u svojim zgradama.

Sve ovo daje nadu da će društvena zajednica jednim trajnim rešenjem, a to je nova zgrada Arhiva, stvoriti optimalne uslove za preuzimanje i smeštaj velike količine arhivske građe u depoe Arhiva kako bi se trajno sačuvala za buduće generacije.

ZAKLJUČAK

Šezdesetpet godina od osnivanja Istorijskog arhiva Požarevac je vreme dovoljno da se sagleda pređeni put, izvrše potrebne analize i trasiraju smernice za budući razvoj, da se ukaže na značajne rezultate koje je ova Ustanova postigla tokom minulih šest i po decenija svoga rada.

Svoju kulturnu misiju Arhiv je započeo u samo jednoj prostoriji, a zbog alarmantnog stanja u pogledu smeštaja arhivske građe, Grad Požarevac je 1969. godine Arhivu dodelio neadekvatnu i ruiniiranu zgradu vojne kasarne. Kako se ni posle pedeset godina nije pronašao način da se Arhiv kao ustanova od šireg društvenog značaja i arhivska građa kao najpouzdaniji svedok prošlosti zbrinu na odgovarajući način, krajem 1996. godine krenulo se u realizaciju poslova na rekonstrukciji i adaptaciji zgrade vojne kasarne u objekat arhivskog depoa. Mada se radilo o nenamenskoj zgradi (vojna kasarna), ipak su se u novom objektu stvorili uslovi za proširivanje i produbljivanje svih aktivnosti Arhiva.

Radovi na rekonstrukciji i adaptaciji izvođeni su u periodu od 1996. do 1998. godine, a potom u periodu od 2005. do 2011. godine u nekoliko faza, kada je objekat arhivskog depoa „Stara kasarna – Paviljon 4“ u celini (površine 1100 m²) završen.

Međutim, postojeća arhivska zgrada „Stara kasarna – paviljon 4“ nije mogla da zadovolji potrebe za smeštaj velike količine arhivske građe dospele za preuzimanje u sedam opština Braničevskog upravnog okruga, što je nametnulo potrebu iznalaženja rešenja za ovaj problem. Iz tog razloga, Arhivu je u 2010. godini dodeljena još jedna zgrada „Stara kasarna – paviljon 3“, površine 760 m², koju je neophodno rekonstruisati i adaptirati u celini, a planirana je i izgradnja nove zgrade kao veznog dela između kasarne 3 i kasarne 4, čime se postojeći objekti arhivskih depoa funkcionalno povezuju i predstavljaju jedinstvenu celinu.

Na taj način, Istorijski arhiv Požarevac kao regionalna institucija zaštite, imaće na raspolaganju oko 3.000 m² prostora za smeštaj arhivske građe kao kulturnog blaga i obavljanje osnovne delatnosti. Posle šezdesetpet godina od osnivanja ove Ustanove u kulturi biće konačno rešen problem nedostatka prostora, opreme i objekata.

Sagledavajući prošlost i stanje Istorijskog arhiva Požarevac nije mogao da se ne primeti jedan, blago rečeno, nezainteresovan odnos vlasti prema Arhivu tokom njegovog višedecenijskog postojanja. Stiče se utisak da organi vlasti nisu pridavali značaja ovoj ustanovi, kao ni njenoj delatnosti – zaštiti arhivske građe. Postavlja se pitanje zašto se arhivi stavljaju na margine društvene brige.

SUMMARY

Sixty-five years since the founding of the Historical Archives Požarevac is time enough to consider the distance traveled, done the necessary analysis and tracing guidelines for future development, to point out the significant results of this institution has achieved over the past six and a half decades of his work. Its cultural mission Archive started in just one room, and because of the alarming situation with regard to housing archives, Požarevac City in 1969. The Archives has awarded inadequate and ruined building military barracks. As even after fifty years has not found a way to archive as an institution of greater social significance and archives as the most reliable witness of the past take care of properly, end of 1996. year we have started the implementation of activities in the reconstruction of the building of military barracks in depots archival facility. Although it was a nena-men-skoj building (military barracks), yet they are in the new facility to create conditions for expanding and deepening Archive of all activities. Work on the reconstruction were performed in the period since 1996. to 1998., and then in the period since 2005. by 2011. in several stages, when the object of archival depository "Old Barracks - Pavilion 4" as a whole (area of 1100 m²) was completed. However, the existing archives building "Old Barracks - Pavilion 4" could satisfy the need for storage of large quantities of archival material due for transfer to the seven municipalities Braničevo administrative district, which has imposed the need of finding a solution to this problem. For this reason, the Archives in 2010. year awarded another building, "Old Barracks - Pavilion 3", 760 m² surface, which is necessary to reconstruct and adapt as a whole, and planned the construction of new buildings as barracks section that connects between 3 and 4 barracks, which the existing facilities of archival depots functional connected and constitute a unified whole. Thus, the Historical Archives Požarevac as a regional security institutions, will also have about 3000 m² of space for storing archives as cultural heritage and performing basic functions. After sixty years since the establishment of cultural institutions will be finally solved the problem of lack of space, equipment and facilities. Looking at the past and the state Historical Archives Požarevac could not observe one, to say the least, indifferent attitude of government towards the Archives during its decades of existence. One gets the impression that the authorities have attached importance to the institution, or its activities - Protection of archive material. The question is why the archives are placed on the margins of social care.

Original scientific article

Submitting date: 13.08.2012

Acceptance date: 17.08.2012